

Odstraňme dluhové pasti!

foto: Jindřich Strátl

Doporučení
v dluhové problematice
pro Českou republiku

Doporučení Charity ČR

Změny v aktuálně předkládané legislativě

1. Úprava tzv. Akreditační novely insolvenčního zákona, platné od 1. července 2017 3
2. Přijetí tzv. Oddlužovací novely insolvenčního zákona 3

Další navrhované změny

3. Další zpřísňování Zákona o spotřebitelském úvěru a reklamy na tento typ produktů 6
4. Převedení soudních exekutorů a insolvenčních správců ze soukromých úřadů
pod státní správu, zavedení místní příslušnosti exekutorů a další vhodné změny
exekučních řízení 6
5. Zvýšení nezabavitelného minima a ochrany příjmu dlužníků 7
6. Další omezování sankčních plateb a vyrovnání se s relikty z minulosti
(zejména poplatky z prodlení) 7
7. Podpora sociálního dluhového poradenství..... 8

Podpůrná opatření

8. Podpora příjmu 9
9. Další podpora finanční gramotnosti 9
10. Dostupné bydlení 9

Vypracovala: Mgr. Martina Veverková, sociální analytička Charity ČR, martina.veverkova@charita.cz

Odborná garance: Mgr. Iva Kuchyňková, sociální pracovnice – koordinátorka pro sociální oblast Charity ČR, iva.kuchynkova@charita.cz

Celorepublikové odborné kolegium sociálních poraden Charity ČR

Září 2017

Charita ČR, největší nestátní poskytovatel zdravotních a sociálních služeb (v roce 2016 poskytovala celkem 1 299 služeb 135 000 uživatelů). Značnou část činnosti Charity ČR tvoří odborné sociální poradenství – Charita ČR provozuje po celé České republice 67 odborných poraden, z nichž 53 poskytuje dluhové poradenství a 39 i zpracovává a podává návrhy na povolení oddlužení¹⁾. Kontakty a intervence dluhového poradenství tvořily v roce 2016 téměř třetinu veškerého občanského poradenství poskytnutého Charitou (přes 28 000 kontaktů a intervencí z celkových téměř 85 000).

Skrze zvýšenou potřebu této služby ze strany klientů Charita ČR vnímá zadlužování a předlužování jednotlivců jako velmi vážný problém. V interních průzkumech (Caritas Cares 2015 a 2017) dokonce sociální pracovníci Charity označují předlužení za hlavní problém chudoby a sociálního vyloučení a za jednu z hlavních překážek v přístupu k zaměstnání a bydlení. Považujeme rovněž za alarmující, že stále existuje prostor pro struktury, které se na neštěstí dlužníků obohacují.

Charita se proto dlouhodobě angažuje v připomínkování legislativy související s dluhovou problematikou. Usiluje o změny, které zamezí masovému předlužování osob a v případě vzniku předlužení jim umožní situaci řešit, aby nezůstávali v tzv. dluhových pastích. Usilujeme o to, aby každý, kdo z objektivních důvodů není schopen své dluhy splatit a splní příslušné zákonné podmínky, dosáhl na oddlužení – tedy i lidé s nízkými příjmy. Pokud totiž neexistuje žádná možnost své předlužení vyřešit, jsou tito lidé doživotně odkázáni k životu mimo běžný ekonomický a sociální systém. To velmi škodí jim samotným a jejich rodinám, ale také celé společnosti (nemožnost platit daně a sociální pojištění, do budoucna pak zvýšená potřeba zdravotních a sociálních služeb, rozpad sociální soudržnosti).

V květnu 2017 Charita uspořádala odbornou konferenci nazvanou „Odstraňme dluhové pasti! Opatření proti předlužení napříč Evropou“, kde vedle českých řečníků vystoupili i zástupci neziskových organizací z Polska, Litvy, Lotyšska, Německa a Francie.²⁾

Dovolujeme si přednést návrhy a doporučení, která vycházejí jak z dlouhodobých poznatků vzešlých z Charitních sociálních služeb, tak ze zmíněné odborné konference.

¹⁾ Stav do 30. června 2017; 1. července vstoupila v platnost tzv. Akreditační novela insolvenčního zákona, která upravuje okruh osob, které mohou podávat tyto návrhy – poradny, které budou chtít tuto činnost nadále provádět, se tedy budou muset akreditovat.

²⁾ Informace o konferenci, včetně příspěvků řečníků, najdete zde: <http://www.charita.cz/aktualni-projekty/odstranme-dluhove-pasti/>

Změny v aktuálně předkládané legislativě

1. Úprava tzv. Akreditační novely insolvenčního zákona, platné od 1. července 2017

Vítáme zákrok Ministerstva spravedlnosti proti tzv. oddlužovacím agenturám, které fungují/fungovaly na zcela komerční bázi a účtovaly si vysoké poplatky za mnohdy nekvalitně zpracované návrhy na povolení oddlužení, čímž se obohacovaly zejména na neinformovaných dlužnících, kteří nevěděli, že tuto službu mohou v občanské poradně užívat zdarma.

Současně se však obáváme, že aktuální podoba novely (tzv. Akreditační novela insolvenčního zákona, platná od 1. července) bude mít po praktické stránce určité negativní důsledky. Podle této novely nemůže podat návrh dlužník sám, ale pouze zástupce určitých právnických profesí, nebo akreditovaná osoba. Lze předpokládat, že zástupci právnických profesí (advokát, notář, exekutor, insolvenční správce) nebudou mít zájem tuto službu poskytovat za odměnu ve výši 4 000 Kč za osobu (respektive 6 000 Kč při společném oddlužení manželů) za všechny úkony vedoucí k podání návrhu, navíc když je tato odměna zaplacená až jako jedna z pohledávek insolvenčního řízení. Z tohoto důvodu hrozí přetížení tzv. akreditovaných osob (občanských poraden, neziskových organizací), které jsou ze zákona povinny službu poskytovat zdarma, což v důsledku povede ke snížení přístupnosti institutu oddlužení pro ty, kdo jej potřebují.

Doporučujeme, aby byla zachována možnost zpracovávat a podávat návrhy na povolení oddlužení všem poskytovatelům registrované sociální služby odborné sociální poradenství. Nutnost zvláštní akreditace přináší poradnám finanční a administrativní zátěž, která jim není žádným způsobem kompenzována. Rovněž se domníváme, že by stát měl bezplatné odborné sociální dluhové poradenství, vzhledem k jeho vysoké společenské potřebnosti, dostatečně finančně podporovat tak, aby bylo zajištěno dostatečné množství pracovišť i adekvátně zaplacených zaměstnanců (viz další doporučení).

2. Přijetí tzv. Oddlužovací novely insolvenčního zákona

Doporučujeme přijetí Oddlužovací novely insolvenčního zákona – úpravy, která aktuálně stojí v legislativním procesu – co nejdříve. Tento předpis, který stanoví 3 rychlosti oddlužení podle splaceného procentuálního podílu dlužné částky, umožní oddlužení i nejchudším dlužníkům, kteří na něj doposud nedosáhli, protože nebyli schopni během 5-letého období splatit 30 % svého dluhu. Domníváme se, že uvedené změna zpřístupní oddlužení těm nejpotřebnějším a je jedním z nejvýznamnějších kroků ke zlepšení situace předlužení v ČR. Obdobný systém funguje v Německu, kde se počet předlužených lidí snižuje³⁾.

Vítáme rovněž snahu Ministerstva spravedlnosti o větší kontrolu činnosti insolvenčních správců a jejich vedení k intenzivnější spolupráci a podpoře dlužníka. Zastáváme názor, že odměna insolvenčního správce ve výši 1 089 Kč měsíčně by neměla být vyplácena jen za formální vedení insolvenčního řízení.

Exekuce vs. Oddlužení

V současnosti existují dvě základní „cesty“, jak se dlužníci mohou svých závazků z minulosti zbavit:

Exekuční řízení, jakožto proces, který je pro dlužníky více stresující, méně transparentní a mnohdy velmi neefektivní, protože celková dlužná částka se může, i když povinný splácí, dále zvyšovat kvůli stále nabíhajícím úrokům a nákladům exekučního řízení.

³⁾ Viz prezentace Nicolase Mantserise (Caritas Mecklenburg) z naší konference Odstraňme dluhové pasti! <http://www.charita.cz/res/archive/023/002591.pdf?seek=1502804750>

Dlužník, resp. povinný v exekučním řízení umořuje dluh, o kterém mnohdy ani neví, že je s ním spojeno takové příslušenství, které způsobí, že při dynamice růstu exekučního plnění způsobeného amorální výší úroku z prodlení i přes splácení relativně vysokou srážkou ze mzdy nikdy závazek neuhradí, v lepším případě několikanásobně přeplatí původní jistinu.

Oddlužení, jakožto proces insolvenčního řízení, který má potenciál lépe zohlednit situaci a možnosti dlužníka a zároveň jakýmsi způsobem revidovat závazky dlužníka, jejichž opodstatněnost je mnohdy na pováženou a to v případech, jako jsou poplatky z prodlení, enormní výše úroků z prodlení a jiných sankcí, které jsou příslušenstvím závazku.

Dlužník v oddlužení okamžitě po přihlášení pohledávky vidí, jak vysoký jeho závazek je, při amorálnosti sankce je moderován (snížen) insolvenčním správcem, dále již neroste, a ve finále je dlužníkovi z tohoto závazku až 70 % odpuštěno.

Při srovnání těchto dvou scénářů tedy paradoxně dochází k diskriminaci jednoho dlužníka před druhým, z důvodu, že dlužník v exekuci neměl finanční prostředky na uhrazení komerční služby oddlužovací společnosti (situace před začátkem platnosti tzv. Akreditační novely insolvenčního zákona), která by mu pomohla zpracovat a podat návrh na oddlužení, a nevěděl, že existují sociální služby, které mu naplnění jeho potřeby zajistí zdarma. Dokud nebude přijata tzv. Oddlužovací novela insolvenčního zákona, je výraznou bariérou i nutnost prokázat schopnost splatit během 5 let 30 % celkové výše dluhu.

V souvislosti s transparentností procesu umořování dluhů je rovněž potřeba zmínit, že transparentnost a efektivita splácení dluhů je základním předpokladem pro motivaci dluhy řešit, a to oficiální a legální cestou, neuchylovat se do šedé ekonomiky, nebo úplně nerezignovat na řešení svých dluhů.

3. Další zpřísňování Zákona o spotřebitelském úvěru a reklamy na tento typ produktů

Vítáme rovněž novelu Zákona o spotřebitelském úvěru, účinnou od 1. 12. 2016, která upravila a zpřísnila pravidla pro poskytovatele. Kromě povinnosti jasného, úplného a pravdivého informování o všech faktech týkajících se úvěru bychom uvítali i stanovení maximální přijatelné procentuální úrokové sazby, protože víme, že lidé se k těmto typům produktů uchylují mnohdy v tíživých situacích, kdy si uvědomují nevýhodnost smlouvy, avšak mají v tu chvíli urgentnější potřeby, a proto na ni přistoupí.

I přes zpřísňování pravidel se však sociální pracovníci Charitních poraden setkávají s tím, že některé subjekty, které poskytují půjčky, dále dávají svým klientům nepřesné nebo nepravdivé informace a účtují nemorálně vysoké poplatky (např. za umožnění odložení splátek).

Poskytovatelé spotřebních úvěrů mají povinnost zjišťovat finanční a závazkovou situaci klienta a odmítnout poskytnutí půjčky v případě, že je nepravděpodobné, že by ji klient mohl splatit. Toto pravidlo ale v mnoha případech není dodržováno, protože tento typ půjček je založen právě na tom, že jej využívají lidé ve chvíli finančního nedostatku. Problémem je, že za porušování této povinnosti není žádná sankce kromě případného odebrání akreditace, proto doporučujeme zavést přísné a účinné sankce už při jednom prokázaném případě (systematičnost porušování této povinnosti se těžko prokazuje).

Podpůrným opatřením by mělo být omezení propagace tohoto typu úvěrů např. na reklamu v místě sjednávání, a zákaz uvádění živých nebo zavádějících informací, včetně sugerování toho, že se jedná o vhodné vylepšení měsíčního rozpočtu či doplněk k příjmům. Reklama by měla obsahovat nejen reálný příklad toho, kolik dlužník celkově zaplatí, ale i varování, že půjčka je závazek, je potřeba ji splatit, a je tedy třeba předem zvážit své možnosti splácení (na podobném principu, jako jsou varování na krabičkách na cigarety).

4. Převedení soudních exekutorů a insolvenčních správců ze soukromých úřadů pod státní správu, zavedení místní příslušnosti exekutorů a další vhodné změny exekučních řízení

Pokud je vymáhání dluhů realizováno soukromým subjektem (jako je tomu v ČR v případě soukromých exekutorských úřadů), vstupuje do vymáhání motivační princip, který nutí vymahatele k agresivnějším praktikám, případně snaze o zvyšování nákladů, které bude muset v budoucnu uhradit dlužník. Nacházíme se ve zvláštní situaci, kdy jsou vykonavatelé soudního rozhodnutí považováni za podnikatele a jsou nuceni se chovat tak, aby zvýšily své šance na přežití na trhu.

Různé způsoby regulace vymáhání dluhů a zavedení místní příslušnosti exekutorů jsou jistě potřebné, ale pokud je celý systém postaven na špatném principu, mají snahy o zlepšení omezený dosah. Proto doporučujeme, aby exekutorské úřady a úřady insolvenčních správců byly zřizovány a provozovány státem s působností pro všechny dlužníky v exekuci resp. oddlužení v příslušné oblasti. Místní příslušnost by mimo jiné umožnila snížit paušální náklady exekuce díky kratšímu dojíždění exekutora a zjednodušila komunikaci a spolupráci dlužníka s insolvenčním správcem. Exekutorské úřady patřící pod stát již nebudou mít motivaci zbytečně zvyšovat náklady exekuce a souperit v úspěšnosti vymáhání, ale naopak získají prostor postupovat v nejlepším oprávněném zájmu oprávněného i povinného.

Dále kvítujeme další návrhy úprav systému soudních exekucí, které jsou nyní projednávány: koncentrace řízení u jednoho exekutora, zastavení exekucí, u nichž nebylo po určeném časovém období dosaženo ani částečného vy-

možení, povinná záloha na náklady exekuce uhrazená oprávněným (domníváme se však, že tato povinnost by se neměla vztahovat na všechny případy – vyňati by měli být např. zaměstnanci vymáhající mzdu/plat a ti, kdo vymáhají výživné), institut chráněného účtu pro ochranu příjmu povinného při exekuci a jednorázová náhrada nákladů pro plátce mzdy/platu za provádění srážek.

5. Zvýšení nezabavitelného minima a ochrany příjmu dlužníků

V posledních letech došlo ke zvyšování platů a mezd, k zákonnému zvýšení minimální mzdy a dalším změnám, které celkově mají za cíl zvýšit životní úroveň nízkopříjmových skupin obyvatelstva České republiky. Vesměs se argumentovalo záměrem omezit uchylování se nízkopříjmových občanů do šedé ekonomiky, nebo setrváním na sociálních dávkách. Při tomto zvyšování se ovšem vůbec nemyslelo na ty statisíce exekucí obtěžkaných občanů, kteří při jakékoli výši mzdy stále dostávají tzv. nezabavitelnou část mzdy.

Současný systém srážek ze mzdy bohužel vede k tomu, že dlužníci, na něž je uvalena exekuce, jsou nuceni hledat zdroje příjmu jinde, zejména hrozí přesun do šedé ekonomiky, zatajování příjmů a ilegální práce, což je rovněž spojeno s nemožností splácet závazky a vede k situaci dluhové pasti, kdy se situace stává neřešitelnou. Co hůř, za lidí v této situaci není odváděno sociální pojištění a tak mnozí z nich nebudou mít nárok na starobní důchod a hrozí tak, že v postproduktivním věku zůstanou zcela nezajištěni. Tento fenomén je, vzhledem k velkému množství lidí, jichž se týká, obrovský balvan, který před sebou česká společnost tlačí ke svahu prudkého kopce. Pracovníci sociálních služeb Charity se již nyní setkávají s lidmi, kteří tímto způsobem zůstali na starší nezajištěni, a velmi obtížně se jim snaží pomoci zajistit aspoň nezbytný životní standard.

Dlužníkovi musí při exekučním i insolvenčním řízení zůstat příjem, který jemu a jeho rodině zajistí důstojné žití – a to nejen z morálních důvodů, ale i proto, že je to nutná podmínka pro řádnou schopnost platit své závazky.

Domníváme se, že nezabavitelné minimum by mělo být nejméně ve výši normativních nákladů na bydlení a životního minima dlužníka a závislých osob (nikoli 2/3 této částky, jako je to nyní). Systém je však potřeba nastavit tak, aby se zvýšení nezabavitelné částky nestalo překážkou k oddlužení (zejména dokud není v platnosti výše zmiňovaná tzv. Oddlužovací novela insolvenčního zákona) – je možné uvažovat i o jiné výši nezabavitelné částky v exekuci a jiné v oddlužení.

U výpočtu srážek ze mzdy a platu, zejména v oddlužení, musí být zachován motivační princip – čím více dlužník vydělá, tím více peněz mu zůstane (a tím více rovněž dostane věřitel). Takto získá dlužník pozitivní motivaci zvyšovat své příjmy, a to legální cestou.

6. Další omezování sankčních plateb a vyrovnání se s relikty z minulosti (zejména poplatků z prodlení)

Vedle tzv. aktivního zadlužování (braní si půjček a úvěrů) je častým původcem předlužení rovněž tzn. pasivní zadlužování – dluhy vzniklé neuhrazením pravidelných plateb za energie, nájemné, telekomunikační služby, pojištění apod., které jsou zatížené sankčními poplatky. Sankce za zpožděné platby jsou mnohdy nepřiměřeně vysoké, zejména vzhledem k tomu, že typicky vznikají buď opomenutím, nevědomostí o nedoplatku, nebo z důvodu již nastalé finanční tísně, a společenská nebezpečnost tohoto jednání je tedy relativně nízká.

Od začátku roku 2016 zrušený poplatek z prodlení, uplatňovaný při zpoždění na platbě nájmu, činil do konce roku 2013 2,5 % dlužné částky denně, tedy 91,25 % ročně, v letech 2014–2015 pak činil 1 % denně, tedy 36,5 % ročně. V současné době se uplatňuje pouze úrok z prodlení, jehož sazba je násobně nižší, než u poplatku z prodlení. Nicméně na dluhy se splatností do konce roku 2015 se poplatek nadále vztahuje a množství osob je z tohoto důvodu hluboce zadlužených. Doporučujeme tedy tento relikv, nejméně u dluhů se splatností do kon-

ce roku 2013, odstranit – například využitím institutu pozastavení vymahatelnosti promlčením u pronajímatelů z veřejného sektoru (stát, kraje, města, obce).

Podobným problémem je i zadlužení u zdravotních pojišťoven za neuhrazené pojistné s penále ve výši 0,05 % denně, tedy 18,25 % ročně. Dle zkušeností pracovníků Charity má mnoho předlužených lidí rovněž značný dluh na zdravotním pojištění a případně i soudní exekuci (k zadlužování na zdravotním pojištění dochází například u lidí žijících zcela bez prostředků na ulici, kteří nejsou ani registrováni na Úřadu práce). Pokud dotyčný začne splácet, často se setkává s nejasnými podmínkami odpuštění penále, nebo s tím, že splátky jsou použity přednostně na úhradu penále, nikoli dlužného pojistného, a dlužná částka tak i při splácení neklesá. Doporučujeme proto snížení sazby penále, zavedení jasného a transparentního procesu odpuštění penále, umořování dluhů na pojistném před penále za všech okolností a rovněž využívání tzv. daňové exekuce spíše než soudní.

Obecně doporučujeme zavést konkrétní regulaci výše sankčních poplatků – maximální výši smluvních úroků a smluvních pokut pro poskytovatele energií a služeb při poskytování spotřebitelům a omezení účtování dalších poplatků spojených s drobným porušením závazků ve smlouvě (např. poplatky za upomínku, poplatky za obnovení služeb) a poplatky spojené s předčasným ukončením/ odstoupením od smlouvy⁴⁾. Současné určení na základě přiměřenosti a dobrých mravů je poněkud vágní, což pak může souviset s tím, že značné množství poškozených se neobráťí na soud.

7. Podpora sociálního dluhového poradenství

Sociální dluhové poradenství by mělo být považováno za pomoc první volby pro lidi, kteří mají závažné problémy se zvládnutím své závazkové situace. Jedná se o sociální službu, poskytovanou sociálními pracovníky vyškolovanými v této oblasti, která na rozdíl od jiných poskytovatelů poradenství poskytuje komplexní pomoc – nikoli pouze právní radu, ale také psychickou podporu a přístup zohledňující případné nižší právní znalosti dlužníka. Jedná se o službu, která je klientům poskytována zdarma.

Toto poradenství, jako součást občanského poradenství, by mělo být vzhledem ke svému neziskovému charakteru a vysoké společenské potřebnosti dostatečně finančně podporováno ze strany státu. Služba musí být dostupná v krátkém časovém období a v každé lokalitě. Zajišťování dostupnosti dluhového poradenství je již nyní součástí metodik v této oblasti pro obce⁵⁾.

Rovněž je potřeba podporovat další vzdělávání sociálních pracovníků, kteří se této oblasti věnují (zejména v legislativě).

Předlužení není pouze finanční problém. Dluhy a jejich vymáhání vedou k sociálním a zdravotním problémům jako je bezdomovectví nebo strádání celé rodiny – děti tak mohou být nevinnými oběťmi procedur vymáhání dluhů. Poradenství je součástí sociální práce a může pomáhat právě v těchto těžkých situacích a tam, kde příčiny předlužení leží v návycích a myšlenkovém nastavení. Tato služba pracuje s empatií, proto je vhodná i pro finančně ngramotné dlužníky, rodiny žijící v chudobě, nebo když si lidé potřebují srovnat své cíle po podání insolvenčního návrhu a naučit se žít s málem peněz.

Bezpodmínečný respekt bez obviňování, dále posilňování, obhajování, finanční vzdělávání a profesionální právní a finanční rada jsou základem sociální práce s předluženými lidmi.

Ostatní poskytovatelé – soukromé poradenské společnosti, právníci, finanční instituce – zpravidla neposkytují své služby zdarma a vzhledem ke komerčnímu charakteru služby lze předpokládat, že ne vždy postupují pouze v zájmu předluženého klienta. Navíc charakter takového poradenství nedovede reagovat na strach, stres nebo dezorientaci klienta, takže pak poradenství nemá potřebný účinek.

⁴⁾ Toto je problematické hlavně v případech, kdy se finanční situace spotřebitele radikálně změní (např. ztráta zaměstnání) a potřebuje radikálně snížit své náklady - vypovědět smlouvu bez dalších nákladů ale není možné.

⁵⁾ Např. Metodika vytváření sítí dluhového poradenství (Agentura pro sociální začleňování) <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dluhova-problematika> nebo Metodika řešení předluženosti nejchudších obyvatel (MPSV) http://www.mpsv.cz/files/clanky/23620/5_metodika_Predluzenost.pdf

8. Podpora příjmu

Mnoho lidí se zadluží, pokud jejich příjmy nepokrývají potřeby, při nezaměstnanosti nebo nestabilní či málo placené práci, pokud by se v tomto ohledu systém zlepšil, lze předpokládat, že mnoho nepříznivých situací ústících v zadlužení osoby vůbec nevznikne.

Doporučujeme proto bojovat s problémem tzv. chudých pracujících zvyšováním minimální mzdy a zaváděním opatření proti prekarizaci práce.

Dle zkušeností sociálních pracovníků Charity mnohdy žadatelé čekají na výplatu oprávněných sociálních dávek (zejména dávek pomoci v hmotné nouzi) nepřiměřeně dlouhou dobu, během níž jsou nuceni se zadlužit na zajištění živobytí. Rychlý a efektivní systém výplat dávek by pak zadlužení a následnému předlužení chudých lidí mohl předejít.

Ve Francii je v současné době aplikován systém osobních sociálních mikropůjček⁶⁾. Jedná se o odpovědné půjčky s nízkými úroky a příznivým splátkovým kalendářem, poskytované sociálními bankovními organizacemi nebo družstevními záložnami. Principem je, že půjčka není vynakládána na spotřebu, ale na bydlení, mobilitu nebo přístup k zaměstnání, slouží tedy jako nástroj sociální inkluze. Uživatel je po dobu celého procesu doprovázen pracovníkem neziskové organizace nebo dobrovolníkem a úvěry jsou kryté státními fondy. Doporučujeme zvážit zavedení podobného systému i v ČR.

9. Další podpora finanční gramotnosti

V souladu s metodickými pokyny pro obce⁷⁾ podporujeme důraz na posilování kompetencí běžných občanů ve finanční a dluhové oblasti a vítáme rovněž veřejné kampaně, které občany varují před různými strategiemi lichvářsky nebo jinak nekale fungujících společností.

Avšak odmítáme, aby se celá dluhová problematika omezovala pouze na otázku finanční gramotnosti. Ta totiž nezabrání tomu, že se lidé uchylují k uzavírání pro ně nevýhodných smluv v situacích kritického nedostatku finančních prostředků, nebo v případech, kdy je smlouva úmyslně napsána tak, že výše sankcí a případné další sankční podmínky téměř není možné pochopit. Přílišný důraz na posilování finanční gramotnosti přesouvá odpovědnost systémového selhání na jednotlivce.

10. Dostupné bydlení

Doporučujeme rovněž přijetí ve sněmovně již předloženého Zákona o sociálním bydlení a příspěvku na bydlení, protože otázka dostupnosti bydlení se zadlužováním úzce souvisí. Jednak proto, že předlužení často vede ke ztrátě bydlení a následnému bezdomovectví, pak je také překážkou k návratu do standardního bydlení. Sociální bydlení by tedy mělo zabraňovat prohlubování zadlužení na nájmu, předcházet nebo řešit se zadlužením spojené bezdomovectví a vytvořit dlužníkovi zázemí pro řádné splácení dluhů.

⁶⁾ <https://www.france-microcredit.org/> <http://www.ciriec.ulg.ac.be/wp-content/uploads/2016/10/REIMS-GL%C3%89MAIN-FR.pdf>

⁷⁾ Např. Metodika vytváření sítí dluhového poradenství (Agentura pro sociální začleňování) <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dluhova-problematika> nebo Metodika řešení předluženosti nejchudších obyvatel (MPSV) http://www.mpsv.cz/files/clanky/23620/5_metodika_Predluzenost.pdf